

մամբ թէ «նշանակէ Տեր երկրին Ռոպոյ, Բոյոյ Մարութա կրնայ նշանակել լոկ Տերութիւն (Նշրթ) Իս (Տեր) բառէն: Նշանաւոր է նշայկէս Ազա- թնագիւղայ մէջ անգամ մը միայն յիշուող անձա- յոթ Ռոպոյնաթի անունն Ռոպոյնաթի ընծեբցումն, զոր իր մէկն հեղինակը պարսկերէն լինի» բառով (էջ 204.) Գոթրախարար չի գրուիր թէ ո՞ր ձե- ռազրին համեմատ է այս ընծեբցումն, որուն հա- մամայն է այլուստ ուրիշ օրինակ մը մեր մասնա- ղարանին (թիւ 54.), որ Ռոպոյնաթի ի՞նչի՞նք եւնու: Ամենայնիւ համարիտ ենք Սուբխասնոյ վկայարա- նութեան նկատմամբ հեղինակին կարծեաց (էջ 537, ձև. 4.) թէ «Որպէս զգլխին» տառեւ եւս ժամանակ նահատակութեան Սուբխասնոյ անարդի- թն անձն է. քանզի վկայութիւն Ոսկեանց առ Բ Արտաշէսի (ե՛կէ որոյք ի՞նչ եւս այս) տառանգանն յա- ռաւորման քառորդի Բ. գարուն հանդիպի. իսկ զՍուբխասնոյ ճանաչմանից առնն յանդիշխու- թեանն Հայոց, յետ պատմանն խորհուլոյ, յաւուրս Հապոյնի Ա. Պարսոյց, յետ 130 եւ աւելի եւս ամաց, և Ուրիշ մանրամասնութիւնք իր թիւղով լինել:

Այլաբարայ գրոց մէջ հիւսուած են քանի մը գրուածներ. այսպէս 1. «Ի Ս. Ղեւնդ երեց Վանանդացի» (էջ 90—106), որ մանրամասն նկա- ռագրութիւն է Վարդանանց գործոց: 2. «Թուրք- յան Տիրապետողք ի Հայոց ի ժե. դարու» (էջ 321—330.) որ նշանաւոր մաս մըն է Այրարատայ, եւ որ թէ եւս համարձիք բառական լոյս իր սինէ Հայոց այս միջոցին ունեցած վիճակին վայոյ: 3. «Ի մեծ Արարայ Տրգաւ» (էջ 372—393.) Բայց ասոնցմէ աւելի յալող է նշանաւոր է 4. «Գրունն Հայոց Արցունեաց» (էջ 414—433) որ մանրա- մասն կը գրուին Հայոց նախարարութեանց ա- նաւանքն ու պաշտօնը, իւրաքանչիւրին զօրութիւն, եւ վերջապէս Վեամական Գահաճանին, եւ այլ սոյն նիւթիցն նկատմամբ դիտողութիւնք: Ի վերջոյ գրուած են այլեւայլ. «Ծաւրաւածք եւ Անգրա- դարձութիւնք» (էջ 545—563) որոնց մեծ մասն իր կողմէ ժամանակագրական ցուցակ մը Հայդեթոյց (Հայիւթեմ կոչուած նահապետաց) Արշակունեաց, Մարզպանց, Ռոտիկանց եւ Բաղարանեաց, իւր ընտրած ժամանակագրութեան համար կանխած ըսած է հեղինակը (էջ 554) թէ «որպէս չարակաղ- սացա նոյն եւ տարեթիւն ժամանակին ոմանց (աւելի ճշդապոյն իր կարծեմը գրել» «բազմայն») ճշդելոյ եւ ասուգրութեան կարօտ» : Դեռն ըստ գիպաց գրուած տեղեկութեանց մէջ խնդրակամք եւ ան- ճշգրտութիւնք պակաս չեն: Եւ յաճողքնն այլեւայլ ցանկեր (էջ 565—590.)

Ար վերջէնք մեր համառոտ քննութիւնը բազ- մալով որ նոյն տարիներուս արդէն շուտով լոյս տեսնեն միւս հասարակեանս ուր Հայոց աշխարհի այս համարաբութեան, որ (աւելորդ է ըսել) անմահ կոծող է հեղինակին ընդարձակ հիմունքեան եւ անորով ճգանց, որ այսու անհամեմատ մեծ արդիւնք ունի հայրենական դիտութեան ծաղիկուն:

Հ. Յ. Տ.

ԳԻՏԱԳԱՌԹԻՒՆ ՄԸ

Որհնապատիկ խորագիր:

Մակսիմ, 7 Սեպտ. 1890:

Կարգալով «Հանդիպիւք» իններորդ հա- մարի մէջ այն տեղեկութիւնը, թէ հանգուցելով Յովհաննէս Յովնանեանը իւր եղբոր յորդոր- մամբ է նուիրած Տփլիսի մէջ ունեցած մեծ քա- վանաքարայ իւր հիման Մարիամեան-Յովնա- նեան ուսումնարանին, պարտականութիւն ի՛նչմա- ըրի՞մ ինձ համար ճշմարտութիւնը վերականգնել եւ յայտնել ընծեբցող հասարակութեանը, որ հայրս իւր բոլոր բարեգործական ձեռնարկու- թիւններն մէջ միշտ գործեմ է ազգասիրական նպատակներով եւ միայն ինչն է եղել զաղա- փարի տէրը այս ասպարիզում. առանց կողմնակի ազդեցութեան եւ յորդարանքի:

ՎԱՍԻԼՈՒՅԻ ՋՄԱՆՆԱՆՆ

Դոստոր Յովնանեան Յովնանանան:

Գ Ր Ա Ն Ա Ն

ԱՅԳԱՅԵՆ ՀՐԵՏՈՐԱԿԱՌԹԻՒՆԸ 1889 ՏԵՐԻՈՅ

(Հարանխոսիւնն.)

Բ. ԵՐԵՐՈՂԱՅԱՆ ԴՐԱՏԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

1. ARMENIA, magyar-örmény havi Szemle, Fe-
lelős szerkesztő és kiadó tulajdonos. Szongottó Krisz-
tóf. III. Szamosújvárt, 1889.

[Երևան, Հայերէսերէն ամսագիրք]

2. ARMENIAN LITERATURE. Trübner's Re-
cord, 3d Series, I. 1. p. 28—30.

[Հայիւթեան մատենագրութիւն, Յուդայի նոր հայերէն
գրոց մեծաւ մասամբ Տփլիսի հրատարակուած:]

3. АРМЯНСКІЙ КАЛЕНДАРЬ на 1890 г. Типо-
граф. 1889.

[Հայիւթեան Օրոպոյ, տպ. Յ. Մարտ — Բնիպ.

Մարտ, 1890, թ. 1.]

4. BAYAN, G — Armenian proverbs and sayings.
With English transl. Venice, 1889, 58 pp. 12°

[Պոլսեմ Գ. — Հայերէն տառեր եւ առանգ.]

5. BELL, MAX S — Around and about Arme-
nia: Scott. Agr. Mag. VI, 3, S. 113—135.

[Պի. Ս. — Հայաստանի շուրջը.]

6. BÜGGÉ, S. — Beiträge zur etymologischen
Erläuterung der armenischen Sprache. Christiania, 1889,
51 S. 8°.

[Պոլսեմ, Հայերէն լեզուի տառագրանութեան
ուսումնասիրութիւնք, — Բնիպ. Հնիպոյ Աւստրիայ,
1890, թ. 3.]

7. СБОРНИКЪ матеріаловъ для описанія мѣст-
ностей и племенъ Кавказа. — Ժողովրդագր. նիւթից տառ.
բարբութեան տեղեկաց եւ ազգայ կապակոթի, Տեղութի.
Տփ. 1889, Բաթին Ա. էջ 217, Բաթին Բ. էջ 281:
Այս Ժողովրդագր. մէջ են:

9. ա. Ս. Բաթին. Վ. Իսախան — Անտաղիս քա-
ղաք. էջ 164—217.

10. բ. Բ. Բաթին. Մ. Պոլսեմ — Թամարկանի
բառ աւանդութեան զանազանի Հայոց. էջ 64—68:

Վեկի դասը իր մասն երազական քանի մը հա-
ղանդու եւ լրացիւններ մէջ երեւցած յօդուածներն, ու-
րոյնք միայն առաւելեան նկարագիր չունին:

11. Գ. Ս. Ըանգրէտի: — «Տառապանք», կամ անգրեականական թիւթարաց եւ Հայոց արշաւով իրարու օգնելու սովորութիւնը. էջ 69—70:
12. Գ. Էֆէրէի: — Գողթագական աւանդութիւն Նովոր լինի վայ (Գանձակ գաւառին մէջ). էջ 71—72:
13. Ե. Իւրաշիւ: — Աւանդին կրթութիւն Հայոց ի Զանգեզուր. էջ 73—76:
14. Գ. — Զանգեզուրի մէջ իտորու Տանքալըոց ստորաբնութիւնը. էջ 84—85:
15. Ե. — Հայ զորաց մէ. էջ 86—89:
16. Ե. Ս. Գալուշի: — Հայ զորացներ. էջ 77—83:
17. Ե. Ս. Կալուշի: — Զուարճակ վեպի Շաւմարու Հայոց. էջ 129—135:
18. Թ. Ն. Կալուշի: — Հայ զորացներ Շաւմարու գաւառին. էջ 141—231:
19. CHANTRE, E. — De Beyrouth a Tiflis: Tour du Monde, 1889, p. 209—304.
- [Շանթր — Պէրուքէն Տիգրիս. ուղեգրութիւն Մ'Արտոյց, Միջագետք եւ Մեծ Հայոց. — Քիւրդ. Մ'Ար, 1890, թ. 8:]
20. CONYBEARE, FRED. C. — On the ancient Armenian versions of Plato: Class. Rev. III. No. 8, p. 340—343.
- [Կոնբէր — Պղատտի գործոց Հայ թարգմանութեանց վայ. — Թիւրք. Հաւաք. Մ'Ար. 1890, թ. 7:]
21. — Armenia and Armenians: National Review, London, 1889, November.
- [Նաւը — Հայաստան եւ Հայոց:]
22. ЕТНОГРАФИЧЕСКОЕ ОБОЗРЕНИЕ. (Ազգագրական Հանդէս. Հրո. Ն. Եւրոպայի) Հոր. Ս. եւ Բ. Մոսկու, 1889, էջ 182 եւ 239. [Վոր մէջ են]
23. ա. Ք. Ն. Անդաւ: — Արաքսայի Հայոց Հարսանիք սովորութիւնը. Հոր. Ս. էջ 77—91:
24. Բ. Պ. Միքէլի: — Իրանական զուգաց քաղաք Կապուսի մէջ. Հոր. Բ. էջ 1—35.
- (Շարանաւիքի.)

ՄԱՅԻՆԱԿԱՆ

ՆԱՐԱՆԱԿԵՐ

Թանկագին մանկակայ մը:

Պէրուքէի եւ Գամանդուրի միջավայրը գիւղի մը մօտ՝ բնական այլի մը մէջ ունի եւ արծաթէ շինուած եւ պատուական քարերով զարդարուած մահճակալ մը գտնուեցաւ: Մահճակալին վայ անդիւրեւն լեզուաւ զրուած մը կայ, որմէ կ'երեւայ՝ որ այն մահճակալը Անգղիոյ Էնեթոր թագուհւոյն է, զոր վառն ապահովութեան հօն պահէր եւ Եստուրդ Ս. 1272ին այն տեղէն մեկնած միջոցին: Մոյն մահճակալը այժմ Օսմանեան պետութեան ձեռքն է:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Մոսկոյ վրային թռչնոց սննդ մանկակայ:

Մոսկոյ վրային թռչնոց սննդ մանկակայ Նոյն ունենալը կրնայ մեծապէս օգտակար ըլլայ: Այսինչաւով կրնանք այժմ ըստ կամի, արու կամ էդ ձուեր թիւսի դնել՝ որ ցարդ բախտի թողուած էր, եւ այս գիւսին հաւարութեան համար անհշտ իր չէ: M. Genies Գաղղիացին կը կարծէ թէ բնութեան այս գաղանդը պարզած ըլլայ, եւ այս նկատմամբ,

Բարիցի Գիտութեանց Տեմարանին հետեւեալ կը հարգորէ. «Այս թռչուն բովանդակող ձուս որսառայր կողմը փոքր խորշեր եւ փոթեր կ'ունենայ, ընդհանրապէս այն ձուերն որոնցմէ էդ թռչուններն յաւաք կու գան, երկու կողմանէ ալ սորի եւ կոր են»: Տեսնենք թէ փորձը այն նշանին անհրկեղ ըլլալը պիտի հաստատէ: Հաւաքողը շատ դիւրաւ եւ առանց ծախսի կրնան փորձել:

ՄԱՐԱՆԱԿԵՐ

Արամանի ծագումը:

Արամանի շատ քիչ տեղ կը գտնուի. այս պարագային կը յարուցանէ խորի մը՝ թէ ուսով կը ծնանի աղամանդ: Արամանդը յայտնի է որ զուտ ածխածնէ կը զոյնայ, մինչ ուրիշ պատուական քարեր բաղադրեալ կ'ըլլան: Գիտութիւնն ալ շատ աշխատած է աղամանդի ծագումը գտնելու, բայց առանց որոշիչ հետեւութեան հասնելու: Ցախաւին ցայտը կը դրնէ թէ աղամանդն որտէ ծնւին եւ բարեխառնութեան ասործանալ մէջ փակալ անկանիւթերէ յաւաք եկած ըլլայ: Հարուստին Ափրիկէի աղամանդաբուրդին գրեթէ 30 տարիէ ի վեր կը պեղուին, բայց գիտական խաղաղութիւնը շատ ուշ սկսան ըլլալ: Այս բովանդակ մանկերութեան անհետին կերպով մը չի կրնար խնայուիլ մէջը թաղուած գտնել, ուղ հետզհետէ պեղելով խնայուեցաւ՝ որ միայն «կապոյտ յատակի» կոչուած զանաւանայն մէջ աղամանդ կ'ըլլայ: Այս «կապոյտ յատակը» ծագարանման բրածոյից խառնուրդ կը լեցնէ, իսկ բրածոյից եզերաց կողմերը խորտիւ եւ կործանած կ'ըլլայ, նոյն Էրմանթեան նշաններ ալ կը տեսնուին: Կապոյտ յատակը կապուց է եւ օդը մէջ կը լուծուի, իսկ իւր մերկակայ բրածոյից կարծր է եւ չի օգահարի: Գրեթէ այնպէս կ'երեւայ թէ աղամանդն երկիրն խորքէն վեր դիմող արտադրարագէի հանք մ'ըլլայ: Այժմ կարծիք մ'ալ կայ թէ այս հանքը ժամանակաւ լուծուելով անոր մէջ փակեալ ածխածնի թուանքն ծնած ըլլայ աղամանդը: Բայց այս ալ վերին պէս լոկ ինքեահանք գրութիւն մըն է: Անգղացի գիտնական մը մտադիր ըլլած է որ այս «կապոյտ յատակի» կոչուածին տեղէն ու բաղադրութիւնն ինչ ինչ օգտաբերութիւն հետ շատ մեծ նմանութիւն ունի, Նոր տառն ալ առաւ գիտնականը որոշեալ միջոցի մը մէջ ինկած օգտաբերութիւն մէջ աղամանդ գտան: Ասով ցուցուեցաւ՝ որ կարելի է թէ այն աղամանդախառն «կապոյտ յատակի» կոչուածն երկիրն խորքը միտած մեծ օգտաբար մ'ըլլայ, մանաւանդ որ աղամանդն իրօք օգտաբար նիւթերն է: Հոս յիշելու է որ 50 տարի յաւաք Մոսկուէնպատուըր Պերլինի մէջ աղամանդն օգտաբար նիւթերէն հրատարակեալ որ օգտաբերութիւն նոր գրութեանը՝ Այսպէս ուրեմն երկու կարծիք զիստադրաբար դիմացի գիմաց կանգնած են, մին հրաբխական գրութեանմբ. իսկ միւսն՝ օգտաբարային գրութեանմբ:

